

Antje Schreuder (1887-1952): een bescheiden pionier

Minke E. van Det en Lars W. van den Hoek Ostende

Samenvatting

Het is dit jaar precies 50 jaar geleden dat de in de palaeontologie alom bekende Antje Schreuder op 2 februari 1952 op 64-jarige leeftijd het tijdelijke voor het eeuwige verwisselde. Antje was een opmerkelijke vrouw en wetenschapster. Dat blijkt wel uit de twee *In Memoriams* die kort na haar overlijden verschenen (Van der Feen & Benthem Jutting, 1952; Hooijer, 1952), en de lijst van publicaties die bij het eerst genoemde *In Memoriam* is toegevoegd.

Summary

This year it is exactly fifty years ago that the in the field of palaeontology well-known Antje Schreuder exchanged her temporal life for an eternal life on the 2nd of February, 1952, at the age of 64. Antje was a remarkable woman and scientist, which can be concluded from the two *In Memoriams* that were published soon after her death (Van der Feen & Benthem Jutting, 1952; Hooijer, 1952), and from the list of publications that was added to the former *In Memoriam*.

Antje Schreuder, 1948. Foto: Cor van Weele

Dit is een collectie die is ontstaan door het samenvoegen van twee verzamelingen (Joh. A. Böhmers & A.C.V. van Bommel (vergaard tussen 1928 en 1934) en Pater Reginald Weingärtner (vergaard tussen 1909 en 1912)), beide uit de kleigroeven van Tegelen. De collectie bestaat uit botten, geweien en tanden van de meest uiteenlopende diersoorten: van muis tot mammoet en van uitgestorven bever tot zelfs een makaak. Rond die tijd heerste er een warm klimaat in Nederland. Het materiaal uit de kleigroeven wordt nu geschat op een ouderdom van zo'n 1,7 miljoen jaar (Mol & De Vos, 1995).

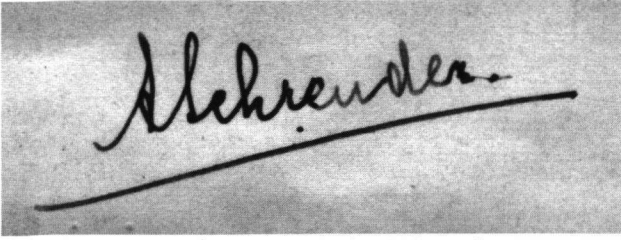
Antje Schreuder heeft uitgebreid onderzoek gedaan aan het bevermateriaal (*Trogontherium* en *Castor*) van Tegelen en de meeste van de opgeslagen objecten zijn door haar handen gegaan. Haar dissertatie uit 1929 heeft ze geheel gewijd aan de bestudering van dit bevermateriaal. Ze vergeleek het Tegelen-materiaal met fossielen van andere vindplaatsen.

Tussen de oude sigaren-, lucifer- en medicijndoosjes liggen nog enkele handgeschreven of getikte briefjes van haar gericht aan mensen die betrokken waren bij haar bezigheden en/of interesses, waaronder Dr Eugène Dubois.

Het is fascinerend om te weten dat ruim 70 jaar geleden een gepassioneerde en toegewijde wetenschapper hier elke maat en verhouding op heeft zitten nemen met een ongekennde overgave, zorg en liefde voor het vak, om het fijne van de voorkomende soorten en de ecologische relaties te ontrafelen.

Briefjes tussen de botten

De geest van Antje waart nog steeds rond in de collecties van het Zoölogisch Museum in Amsterdam. Dat bleek althans bij het archiveren en reorganiseren van de belangrijke verzameling Vroeg-Pleistocene fossielen uit het Limburgse Tegelen (gesubsidieerd door de stichting Uopa).

Handtekening van Antje, 7 juli 1949, onderaan een getypte brief aan Prof. dr L.F. de Beaufort bij het terugsturen van het Tegelen materiaal dat zij beschreven had in *Geologie & Mijnbouw*, 1941

Antje Schreuder's sign, 1949, 7th of July, below a letter to Prof. dr L.F. de Beaufort to accompany the micromammals of Tegelen which she had described earlier in *Geologie & Mijnbouw*, 1941

Opleidingen

Annie (Antje) Schreuder werd geboren op 15 november 1887 te Amsterdam. Ze was het tweede kind van Jan Caspar Schreuder en Antje IJserinkhuijsen. Haar vader was een houthandelaar en hij overleed in het jaar 1907 toen Antje nog maar 20 jaar was. Tot die tijd had Antje alleen nog maar de H.B.S. voor meisjes erop zitten en 'pas' in 1910 begon zij met haar studie biologie ('plant- en dierkunde') aan de Universiteit van Amsterdam. Zoals in haar necrologie te lezen valt, werd zij onderricht door Ed. Verschaffelt, Th. J. Stomps en professor Hugo de Vries voor botanie, M. Weber en C. Ph. Sluiter voor zoölogie en door Eug. Dubois voor geologie, paleontologie, mineralogie en kristallogie. Drie jaar na het begin van haar studie (1913) overleed haar moeder (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Assistentschap

Dubois had aan Hugo de Vries gevraagd om een student, die voor hem een vervelend en onaangename klus kon klaren, namelijk het uitzoeken van veen om de aard en origine ervan te bepalen. Antje Schreuder heeft deze hinderlijke en langdradige taak op zich genomen en Dubois was uiteindelijk zo tevreden met haar resultaten dat hij haar meteen een baan als assistent aanbood in 1917, die zij ook gretig aannam (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Vanaf dat moment deed Antje veel voor hem. Als Dubois ergens geen zin in had, zoals het voorbereiden en geven van klassen mineralogie en kristallogie en/of het voorbereiden van demonstraties van andere vakken, ze deed het

allemaal voor hem (Shipman, 2001). Hooijer (1952) merkte in zijn In Memoriam op dat "de studenten in de biologie haar steun bij moeilijkheden ten zeerste waardeerden".

Dat betekende wel dat ze een behendigheid en bekwaamheid op deze gebieden ontwikkelde, en gecombineerd met het plezier en de energie die ze had, zal ze vele van haar studenten hebben weten te enthousiasmeren. Wie had ook niet graag, al was het maar één keer, eens les van haar willen volgen?

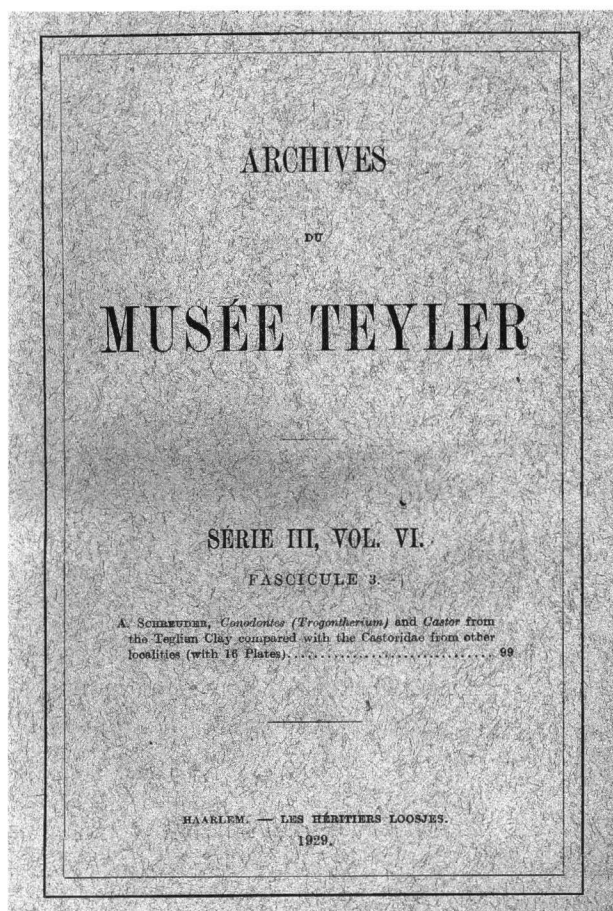
Ze wist ook o.a. haar professor aan te sporen tot het doorzetten van zijn ideeën en het vervaardigen van nuttige wetenschappelijke publicaties en bevindingen. Haar doorzettingsvermogen en doortastendheid leidden dus zowel in haar eigen werk als in dat van anderen tot mooie en belangrijke resultaten (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Tijdens deze werkzaamheden studeerde Antje aan de Universiteit, en in 1923 behaalde ze haar doctoraal. Om beter gespecialiseerd te zijn in mineralogie en kristallogie werkte ze enkele maanden in Groningen onder J.H. Bonnema, professor in de geologie aan de Universiteit van Groningen (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Dubois schreef over Antje, rond 1922: "Mejufrouw A. Schreuder, gedurende de vijf laatste jaren assistent bij mijn onderwijs in de mineralogie, geologie en palaeontologie, heeft daarin uitmuntend voldaan en steeds groote belangstelling, kennis en goede aanleg getoond in die wetenschappen. Deze belangstelling was ook reeds gebleken gedurende hare vijfjarige studie aan de Universiteit van Amsterdam, welke zij aanvulde door werk op het Zoölogisch Station te Den Helder, door het volgen van een cursus in de optische kristallografie te Delft".

Promotie

Op dinsdag 19 juni 1928, om 4 uur 's middags, verdedigde Antje Schreuder haar "proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de Wis- en Natuurkunde aan de Universiteit van Amsterdam op gezag van Rector-Magnificus Dr. H. Burger.". De titel van deze dissertatie was 'Bijdrage tot de kennis van *Conodontes* en *Trogontherium*', een vergelijkend anatomisch onderzoek, en was een Nederlandse samenvatting van de meer uitgebreide, later in de Archives du Musée Teyler verschenen publicatie in 1929

Titelpagina van het proefschrift van Antje Schreuder, 19 juni 1928.

Cover of the Ph D dissertation of Antje Schreuder, 1928, 19th of June, on the extinct Pleistocene beaver *Trogonthierium* of Tegelen (The Netherlands)

getiteld 'Conodontes (*Trogonthierium*) and *Castor* from the Teglian Clay compared with the Castoridae from other localities', welke zij had opgedragen "aan de nagedachtenis van haar ouders". In dit proefschrift bedankt zij o.a. "Hooggeleerde Weber, voor de aanmoedigende belangstelling", "Hooggeleerde Bonnema, (voor) Uw gave van doceren en Uw toewijding (.....) en Uw voorlichting" en natuurlijk "Hooggeleerde Dubois, hooggeschatte Promotor, mijn erkentelijkheid jegens Uis groot en wel in het bijzonder daarvoor, dat ik zooveel jaren het voorrecht heb gehad Uw assistente te zijn en tevens voor de groote vrijheid, die gij mij daarbij hebt gelaten. Door Uw levendige belangstelling in de biologische en geologische vraagstukken en Uw oorspronkelijken blik daarop, heb ik in zoo menig gesprek veel geleerd".

Specialisatie

Na haar promotie specialiseerde zij zich steeds meer in fossiele vertebraten, in het bijzonder de zoogdieren, en geleidelijk breidde zij dit uit naar andere streken van Europa. Ze werd daarom niet alleen in Nederland, maar in heel West-Europa gezien als de ontegenzeggelijke autoriteit op het gebied van Quartair botmateriaal (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Nadat Dubois in 1929 aftrad als professor, had zijn vervanger Antje niet meer nodig. Vanaf dit moment wijdde zij zich geheel aan wetenschappelijk onderzoek en rond 1930 trok zij zich ook terug, leefde op zichzelf en was honorair medewerker bij het Zoölogisch Museum te Amsterdam (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Door haar zwakke gezondheid was het niet langer mogelijk voor haar om lange en inspannende excursies te maken, maar ze stimuleerde collegae en jongere wetenschappers om afzettingen, waar botten van vertebraten in verwacht werden, te onderzoeken. Omdat Antje steeds moeilijker met groter materiaal kon omgaan, begon ze in die tijd ook braakballen van uilen nauwkeurig door te spitten en te onderzoeken. Dit gaf haar de basiskennis van microvertebraten, met name woelmuizen, die in haar latere specialisatie als knaagdierspecialiste goed van pas kwam. Bovendien leidde dit tot meer inzicht in de verspreiding van deze kleinere zoogdieren.

In het Zoölogisch Museum te Amsterdam staat nog steeds het kleine kabinet, waarin Antje Schreuder haar uilenballen en het materiaal, dat ze daaruit heeft geprepareerd, heeft opgeborgen, bijna nog precies zoals ze het zelf heeft achtergelaten zo'n 70 jaar geleden. Met briefjes aan de directeur van het Zoölogisch Museum te Amsterdam Dr. L.F. De Beaufort en aantekeningen over de verschillende maten en bevindingen. Ook zijn er doosjes vol met uilenballenmateriaal aangedragen voor deze collectie na verschillende oproepen voor braakballen. Op een aantal van deze doosjes staat aangegeven dat het is gedoneerd door o.a. Niko Tinbergen en de heer Van Oort (directeur Rijks Museum voor Natuurlijke Historie te Leiden). Geweldig om zo'n 'reis' terug in de tijd te kunnen maken.

Haar goede observatievermogen en talentvolle beschrijvingen, gecombineerd met een nauwkeurige studie van de zoölogische en stratigrafische literatuur, leidde tot haar duidelijke publicaties. Vooral het Vroeg Pleistoceen en overblijfselen van vertebraten uit dit tijdsvak interesseerden

haar mateloos, en dit kwam vooral door haar kennis van de geologie, gecombineerd met haar biologische achtergrond (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952). Dit maakte haar ook diegene, die als een van de kenners onderzoek kon doen aan faunistische compositie van fossiele lagen en hiervan indrukwekkende beschrijvingen kon achterlaten. Uit het Tiglien beschreef Antje verscheidene woelmuizen en

Bovenkaak van de bever *Trogontherium*, het studie-object waar ze mee begon (1928), maar ook eindigde (1952)

Upper jaw of the bever *Trogontherium*, the object of study with which she started her career in the form of a dissertation (1928), and with which she also ended, in the form of a revision of the genus (1952). In between she became an expert not only on Quaternary fossil vertebrates, but especially so on voles, desmans and moles

mollen. Met name de watermollen, waarvan twee soorten voorkomen in de klei van Tegelen, hadden haar interesse. In 1940 publiceerde ze een revisie van de fossielen van deze subfamilie.

Met collegae uit bijvoorbeeld Groot-Britannië, Duitsland, Hongarije, Zwitserland en andere landen had ze geregeld contact. Deze mensen deden een beroep op haar kennis en zonden materiaal naar haar toe ter bevestiging of herterminatie. Doordat ze nooit voor de persoonlijke eer ging en juist voor de wetenschap of anderen werkte, was ze zo geliefd er kreeg ze de faam die haar toebehoorde onder collegae en geïnteresseerden (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952; Hooijer, 1952).

Tegelen

In 1934 publiceert Antje Schreuder het negende deel van 'Eine Revision der fossilen Säugetiere-fauna aus den Tonen von Tegelen' van Dr. J.J.A. Bernsen. O.F.M. Bernsen, net als Antje assistent van Dubois, is in 1933 overleden en liet de aantekeningen en foto's achter van wat zijn laatste deel zou moeten worden over de Cervidae in een serie over Tegelen gepubliceerd in het Natuurhistorisch Maandblad vanaf 1930 tot 1932. Antje heeft de taak op zich genomen om dit deel alsnog te laten verschijnen en heeft veel puzzelwerk moeten verrichten om uit notities en schetsen van Bernsen te komen, maar het eindresultaat is een degelijke afsluiter van de belangrijke serie van Bernsen. Vastberadenheid en doorzettingsvermogen kunnen dus wel gezien worden als twee kwaliteiten van Antje Schreuder. Later zou ze nog een aantal publicaties schrijven over Tegelen, waarin ze nieuwe vondsten beschreef. Ook hield ze zich bezig met de "zwarte botten fauna", waaronder de vondsten van de slurfdieren *Anancus arvernensis* en *Archidiskodon* [*Mammuthus*] *meridionalis* uit de Oosterschelde.

Micro-mammalia

Een paar jaar voor de Tweede Wereldoorlog kreeg ze een herseninfarct, waardoor ze haar rechter arm tot haar dood niet volledig meer kon gebruiken. Ook heeft ze er een paar maanden over gedaan voordat ze weer redelijk gezond was en kon werken. Haar reactie op deze gebeurtenis was alles behalve terneergeslagen: "Dit geeft mij betere mogelijkheden tot het bestuderen van de micro-mammalia, omdat ik nu de grotere en zwaardere botten door kan schuiven naar anderen." (Van der Feen & Van Benthem Jutting, 1952).

Tijdens de periode 1940-1945 publiceerde Antje Schreuder verscheidene belangrijke stukken, zoals de eerdergenoemde revisie van de watermollen (1940). Ook publiceerde zij een artikel over *Mimomys* en *Desmana* uit een boring bij Gorinchem (1941), schreef wat algemene artikelen over Tegelen en de Nederlandse zoogdierfauna (1942, 1943), kwam ze met haar publicatie in het Engels over de watermollen en andere zoogdieren uit boringen in Nederland (1943), en nieuwe beschrijvingen van materiaal uit Tegelen (1945), en meer. Kortom, ze bleef een rijke variatie aan publicaties produceren tijdens deze moeilijke tijden in Nederland en omstreken.

Antje Schreuder in mei 1951, moe en ziek

Antje Schreuder in May 1951, tired and ill

Antje's werk aan kleine zoogdieren maakte haar een pionier op dit gebied. Zij was de eerste die de kleinere fossiele zoogdieren uit Nederland begon te bestuderen. Ook in Europa was dit een onderbelichte groep, eenvoudigweg omdat er nog geen systematische verzamelcampagnes voor kleine zoogdieren werden gehouden. De belangrijkste knaagdierspecialist van het begin van de 20ste eeuw was A.C. Hinton, die net als Antje vooral aan Pleistocene materiaal, en dan met name de woelmuizen, werkte. Het materiaal haalde zij voornamelijk uit boringen en toonde daarmee aan dat ook deze gebruikt kunnen worden voor de zoogdierpaleontologie.

Veel wetenschappers borduurden voort op het pionierswerk van Antje. Zo werd in de jaren zeventig systematisch gezocht naar kleine zoogdieren in de klei van Tegelen (Freudenthal *et al.*, 1976). Het nut van boringen voor de kennis van de Nederlandse zoogdieren werd wel heel duidelijk toen Leen Hordijk in de Zuurlandpolder bij Brielle boringen ging gebruiken om gericht naar fossielen te zoeken. Deze boringen leverden, na Tegelen, de grootste collectie knaagdierfossielen uit eigen bodem. Maar ook boringen die niet tot doel hadden fossielen te verzamelen, bleken een

schat aan materiaal op te leveren, zoals blijkt uit een reeks ongepubliceerde RGD-rapporten (Van Kolfschoten, 1987, 1988, 1989). Tot slot was Antje de grote inspirator van een andere vrouwelijke specialist in microvertebraten. Coja Rümke (1985) promoveerde op een revisie van de watermollen, 45 jaar nadat Antje de hare had gepresenteerd.

Optimist

In de jaren na de oorlog ging het niet geweldig met Antje's gezondheid en had ze last van haar hart. Maar ze bleef er positief en goed gehumeurd onder en was altijd, zo snel de doktoren haar toestemming gaven het bed te verlaten, op de hoogte van de nieuwste literatuur en bezig met onderzoek

Antje was tot het einde der dagen druk met van alles en nog wat en bleef vriendelijk en positief over allerhande zaken, zoals blijkt uit het volgende etiket in de Böhmers & Van Bemmelen collectie:

" 7 Juli 1949, Hooggeachte Professor, Inderdaad stonden de door Böhmers gevonden en door Prof. Van Giffen aan het Zoölogisch Museum geschonken fossielen uit Tegelen, die ik in het Maartnummer van Geol. en Mijnb. beschreef, nog hier bij mij te wachten tot er zich een gelegenheid voordeed ze naar hun bestemming over te brengen. Nu gaan ze dan hierbij. In het sigaren blikje liggen in buisjes de resten van *Miomys pliocaenicus* en in het hoge doosje die van de hyena. Ik hoop dat die Prof. v. Koenigswald van nut kunnen zijn. 't Is maar een klein beetje van de ruïne van een gebit. Maar een palaeontoloog heeft geleerd van weinig nog partij te trekken! Ook nog vriendelijk dank voor Uw 'piekeren, ergens een kraantje open te draaien' voor het werk van Obbes. We wachten dus maar af. Met vriendelijke groet, steeds gaarne Uw dw. A. Schreuder. Ook nog mijn dank voor de dienst- en-velop. Die komt nog wel eens van pas."

Tot aan haar dood hield ze zich bezig met de wetenschap en één van haar laatste onderzoeken (1950) had als onderwerp de Pleistocene micro-mammalia van Swanscombe (Engeland). In 1951 publiceerde ze nog een belangrijk artikel over de bever *Trogontherium*. Ze achtte het noodzakelijk dat er een recapitulatie moest worden gegeven van gegevens die bekend waren van de drie soorten van dit geslacht na haar eerdere publicatie over *Trogontherium* en *Castor* uit 1929. Ze maakte zich ook druk over de Nederlandse naam

'holenbeer' voor *Ursus spelaeus*, die als Germanisme toch echt moest worden vervangen door 'grottenbeer' (Schreuder, 1951).

Sporen

In de Artis bibliotheek van het Zoölogisch Museum in Amsterdam liggen nog enkele herinneringen aan het overlijden van Antje Schreuder. Twee rouwkaarten geschreven door nicht en tante, de ene gericht aan 'De Heer en Mevrouw Van der Feen-Van Benthem Jutting' en de andere aan het Zoölogisch Museum op de Plantage Middenlaan. Op de kaart van het museum staan nog met potlood twee interessante opmerkingen geschreven. De eerste is van Dr. Oakley van de Department of Geology of the British Museum, ontmaskeraar van de Piltdown mens: "We are all so grateful to her for the fine work she has done". De tweede van de Amerikaanse paleontologe T. Edinger, die zich bezighield met fossiele hersenen, in een brief aan de Society of Vertebrate

Paleontology over een bezoek in Europa: "The only Dutch woman Vertebrate Paleontologist whom I naturally wished to meet: Dr. Antje Schreuder who has just sent to press an extensive paper on the 3 species of *Trogontherium*". Ook zijn er drie kaartjes aanwezig waarmee haar familie de vrienden, collegae en kennissen bedanken voor hun medeleven. Twee foto's van Antje uit 1948 laten een stralende oudere vrouw zien, die er tevreden uitziet en een schitterende foto uit mei 1951 laat een Antje zien *en profil*, getekend en gehavend door het leven. Hopelijk zullen mensen altijd geïnspireerd blijven en worden door haar werk, want zij heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de wetenschap, zowel met schriftelijk als met historisch materiaal.

Dr Hooijer (1952) sloot zijn In Memoriam af met de woorden dat "de Nederlandse palaeontologie een gevoelig verlies leed met het heengaan van deze bescheiden, sympathieke figuur". Haar geest zal voort blijven leven, zowel in de gedachten van latere generaties wetenschappers, als in de kelders van het Zoölogisch Museum!

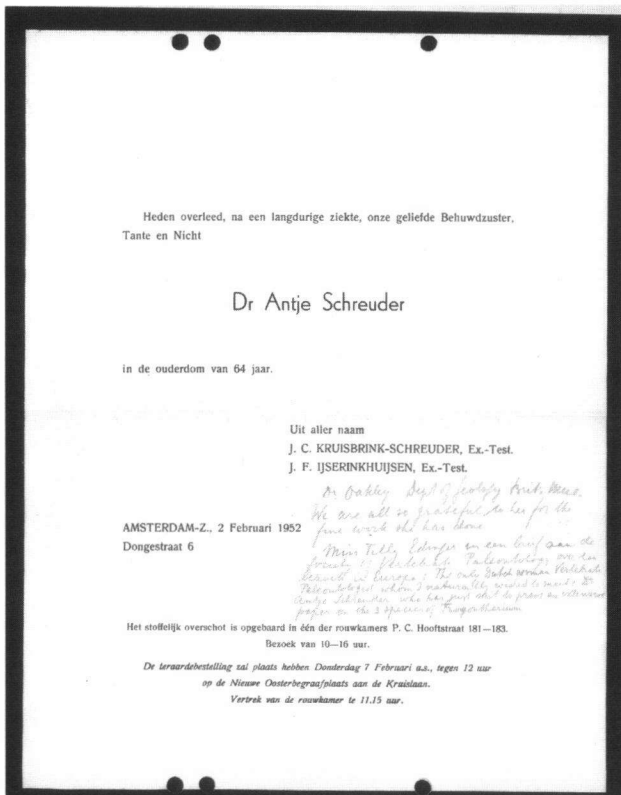
Dankwoord

Allereerst wil ik graag John de Vos bedanken voor het opperen van het idee om een artikel te schrijven over de persoon, die ons allebei zo zeer gegrepen heeft. Daarnaast wil ik ook het Zoölogisch Museum Amsterdam in het algemeen bedanken, omdat zij mij in de gelegenheid hebben gesteld om die geweldige fossiele collectie uit de kleigroeven van Tegelen te herzien en te documenteren. Harry ten Hove bedank ik voor het kritisch doorlezen van de tekst en de opbouwende suggesties. Dr. P. J. H. van Bree bedank ik voor het mij op de hoogte stellen van het Prof. Engel-archief in de Artis bibliotheek, waarin ik toepasselijke en nuttige informatie gevonden heb aangaande Antje Schreuder.

Adressen van de auteurs:

Minke van Det
Van Vollenhovenlaan 107
3527 JB Utrecht
minke888@hotmail.com

Lars van den Hoek Ostende
Naturalis
Postbus 9517
2300 RA Leiden
hoek@naturalis.nnm.nl

Overlijdensbericht van Antje, 2 februari 1952.

The official report on the death of Antje Schreuder, 1952, 2nd of February, with remarks written on it. The first from Dr Oakley: "We are all so grateful to her for the fine work she has done"; the second from Dr Tilly Edinger: "The only Dutch woman Vertebrate Paleontologist whom I naturally wished to meet: Dr. Antje Schreuder who has just sent to press an extensive paper on the 3 species of *Trogontherium*"

Literatuur

- Freudenthal, M., T. Meijer en A. J. van der Meulen, 1976. Preliminary report on a field campaign in the continental Pleistocene of Tegelen (The Netherlands). *Scripta Geologica* 34: 1-23.
- Hooijer, D. A., 1952. In Memoriam Mejuffrouw Dr. A. Schreuder. *Vakblad voor Biologen*: 45-46.
- Mol, D., & J. De Vos, 1995. Een dijbeen van een uitgestorven bever *Trogontherium cuvieri* Fischer (1809), van de Noordezeebodem en enkele wetenswaardigheden over deze bever. *Grondboor & Hamer* 49, 2: 29-37.
- Rümke, C. G., 1985. A review of fossil and recent Desmaninae (Talpidae, Insectivora). *Micropaleontological Bulletin. Special Publication* 4: 1-241. Utrecht.
- Schreuder, A., 1928. Bijdrage tot de kennis van *Conodontes* en *Trogontherium*. Dissertatie, Amsterdam. 49 pp.
- Schreuder, A., 1929. *Conodontes (Trogontherium)* and *Castor* from the Teglian Clay compared with the Castoridae from other localities. *Archives du Musée Teyler* 3, 6: 99-321.
- Schreuder, A., 1934. Eine Revision der fossilen Säugetierfauna aus den Tonen von Tegelen IX. *Natuurhistorisch Maandblad, Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg* 22, 11 en 23, 4, 6 en 7: 1-15.
- Schreuder, A., 1940. A revision of the fossil Water-moles (Desmaninae). *Archives Néerlandaises de Zoologie* 4: 201-233.
- Schreuder, A., 1941. *Mimomys* en *Desmana* uit de oude boring te Gorkum. *Geologie en Mijnbouw* 3: 112-118.
- Schreuder, A., 1943. Fossil voles and mammals (*Desmana*, *Talpa*, *Equus*, etc.) out of well-borings in the Netherlands. *Verhandelingen van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, Geologische Serie XIII*: 399-434.
- Schreuder, A., 1950. Microtinae from the middle gravels of Swanscombe. *Annals and Magazine of Natural History* 12, 3: 629-635.
- Schreuder, A., 1951. The three species of *Trogontherium*, with a remark on *Anchytheriomys*. *Archives Néerlandaises de Zoologie* 8: 400-433.
- Schreuder, A., 1951. Hokenbeer en hokenleeuw? *Geologie en Mijnbouw* 13: 154-155.
- Shipman, P., 2001. The man who found the missing link. Eugène Dubois and his lifelong quest to prove Darwin right. New York: Simon & Schuster. 528 pp.
- Van der Feen, P.J., & W.S.S. Van Benthem Jutting, 1952. Dr. Antje Schreuder, Amsterdam, 15 november 1887 - † Amsterdam, 2 februari 1952. *Geologie en Mijnbouw* 14, 4: 121-125.
- Van Kolfschoten, T., 1987. Zoogdierfossielen uit boringen gelegen in het gebied van de kaartbladen 37 en 38. Intern rapport Rijks Geologische Dienst. Utrecht/Haarlem. 83 pp.
- Van Kolfschoten, T., 1988. Zoogdierfossielen uit boringen gelegen in het gebied van de kaartbladen 44, 45, 49, 50 en 51. Intern rapport Rijks Geologische Dienst. Utrecht/Haarlem. 60 pp.
- Van Kolfschoten, T., 1989. Zoogdierfossielen uit boringen gelegen op Nederlands grondgebied en in de Noordzee m.u.v. boringen gelegen in het gebied van de kaartbladen 37, 38, 44, 45, 49, 50 en 51. Intern rapport Rijks Geologische Dienst. Utrecht/Haarlem. 131 pp.